

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA ȘI ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Iarna.

II.

Am arătat în numărul trecut al ziarului nostru, că adevărata cauză a decadenței poporului, atât în privința morală cât și materială este lipsa de ocupațiuni și preocupățiuni serioase.

Lipsa de ocupațiune, în timpul iernei, îl face pe țeran să-și piardă vremea în locuri și cu lucruri netrebuie; lipsa de preocupățiuni întemeiate pe cunoștință de carte, îl fac să cadă în ghiarele șarlatanilor morali, cari îl frământă între socialism și pocăitism.

Dar să fie omul cu gospodăria în rînduală, — să vedem dacă un »taie-fugă« îl mai prinde în capcană!

Dar să-l vedem pe om cu cartea, cu ziarul folositor în mână... ș'apoi »p'aci ți-i drumul« ori cărui descrierat răstălmăcitor al scripturii.

Tocmai pentru că poporul nostru nu e destul de înarmat, ca să zicem așa, contra tentațiunilor de asemenea natură, — se ridică întrebarea: Cum o să-l preservăm, în zilele aceste grele?

Răspunsul vine dela sine: Dă-i omului ce-i lipsește!

Să-i dăm puțința de a avea ocupațiuni peste iarnă, ocupațiuni cari să contribuiască la îmbunătățirea stării sale materiale; și preocupățiuni, cari să-i cuprindă gândul și mintea, pentru a nu avea vreme să asculte pe strecurătorii de tințari...

Carte îi trebuiește muncitorului, carte cu folosință și învățatură practică, — carte înălțătoare de duh.

Și pentru aceste motive, cine altul e chemat prin poziția și misiunea sa, mai mult, de a fi toiaș și sprigin poporului, decât preotul și învățătorul.

Din școala de repetiție, care trebuie să se desvolte și cultive cu asiduitate, și uude se pot învăța diferite meșteșuguri, de împletit, etc. gîna conducătorilor firești ai poporului să meargă și mai departe.

~~Așa numitele șezători, cu obscenități și a-~~
deseori cu bătăi, trebuie să se prefacă în tot atâtea serate instructive ale tinerimei, în care cetirea cărților bune și sfaturile de folos practic să țină primul loc. Pentru cultivarea simțirei inimii, ar trebî să se introducă cântarea, întrucât se poate în cor. Și astfel să se îndulcească, să se atragă și să se cultive elementele tinere, în direcția frumosului și folositorului.

Relele deprinderi pe calea aceasta cu încetul, pe rînd, s'ar desrădăcină, și locul lor l-ar cuprind o temeinică educație practică și ideală.

Impedimente și greutăți, fără îndoială vor fi; dar lumea nu se poate schimba într'un cîas. Și purtătorii steagului acestuia, vor duce la biruință steagul, cu credință, nestrămălată iubire pentru popor și desăvirșită nădejde în biruința binelui pornind.

Stegarii aceștia vor fi preotul și învățătorul — cari înțelegîndu-și înalta misiune, simți-vor că nu este greu »jugul Domnului,« pentru celce este vrednic să-l poarte.

Atunci nu va mai fi iarna vreme lungă pentru nimeni, atunci nu va mai fi sinul poporului nostru pepinieră pentru destrăbălări, rêu-

tăți și păcate; atunci iarna își va aduce și ea, pentru viața omului, roadele sale, răsplătind munca conștiință și cinstită.

Invățați poporul la cele bune și de folos!

Un memoriu

al lui
Moise Nicoară
de
Sever Secula.

Românii aradași

după 1848.

Școalele întocmite la sfârșitul veacului XVIII, atât cele românești, cât și cele ungurești, sporesc contingentul cărturarilor noștri.

Fruntașii oțeliți în lupta cu Sârbii, în jurul episcopiei românești și în urmă luptând pentru autonomia bisericii ortodoxe române, spriginiți pe puternica masă absolut dominantă a Românilor în comitatul Aradului, ajung după revoluția din 1848—9 la însemnate roluri și în viața politică.

În dieta de sub absolutism, întrunită în anul 1861¹⁾ Românii aradași au doi reprezentanți, pe George Popa (Șiria) și Sigismund Popovici (Buteni); ceilalți patru sunt dintre așa porecliții de Maghiari: deputați din comitat »pecsovics«.

În administrația comitatului, sub absolutism, avem judecător (solgăbiréu), la Borșineu, pe George Popa (în 1861 deputat), care la 1852 e decorat de Majestatea Sa; în urmă G. Popa a făcut însemnate servicii și s'a validat ca distins muncitor pe terenul judiciar și administrativ, în Cinteș și Salonta.

Sub absolutism sunt în comitatul Aradului pretori cercuali — administrativi — (járásbiró), în anul 1850, Ioan Arcoși,²⁾ Constantin Pulea, Mihail Cociuba și Ioan Cornea.

Sub astfel de administratori și după-ce prin autograful imperial dela 26 Iulie 1862 se decretează egala îndreptățire a naționalităților și introducerea în administrație a limbei majorității populațiilor diferitelor ținuturi, — e evident că lupta pentru validitatea drepturilor limbei în comitatul Aradului, a cărei început l'am văzut la 1787, revine și își rupe drum.

Având comunele dreptul de a-și alege singure limba protocolară și de afaceri oficiale,

¹⁾ În dieta ungară din 1848 a fost singurul deputat român din părțile Aradului Teodor Serb de Cuvin (tatăl actualului deputat dietal Dr George Serb).

²⁾ Ulterior avocat în Arad, în casa căruia își aveau întrunirile conducătorii Românilor.

la 1862 comuna Otlaca decretează limba română de singură limbă oficială a sa, în care are să se țină corespondența cu toate și ori-ce fel de autorități din țară.¹⁾ Tot astfel procedează comuna Ilteu și altele.

Cercurile conducătoare ale țării, Curtea imperială, apreciând importanța poporului românesc și judecând real configurația etnografică a țării noastre, pentru părțile Aradului numește de »comisar regal« (fișpan), în Arad, la 1863, pe românul Teodor Serb (ulterior trecut la Lugoj, în locul lui Emanuil Gozdu).

La 1865 e numit fișpan al Aradului fostul judecător și deputat, distinsul român George Popa, care are un mare rol în închegarea elementului românesc și în prefacerea Aradului în centru românesc.²⁾

Românii aradași se validează puternic în timpul acesta, în lupta electorală, pentru a pătrunde în parlament. La alegerea de deputați de la 10 Decembrie 1865, din 7 cercuri electorale Românii cuceresc 5, și anume: Antonie Mocsonyi (Șiria), Dimitrie Ionescu (Peșca), I. Popovici-Deseanu (Radna), Sigismund Popovici (Buteni și Florian Varga (Sintana).

În dieta din 1868 pătrund aceiași reprezentanți ai Românilor, — deși la 1867 reactivându-se constituția, în fruntea comitatului e pus fișpanul Szende Béla, maghiar.

În noua eră începe o crâncenă luptă la comitat, între Românii cari încep să peardă și Maghiarii cari încep să cucerească terenul. Totuși Românii isbutesc să stoarcă dela comitat decretarea purtării protocoalelor în mod paralel, în limba română și maghiară, — care drept ulterior s'a abrogat prin... us, ori abus și pentru a cărui recăștigare decurge o vie luptă în zilele noastre.

Prin alegerile dela 1 Septembrie 1872, ultimele sub guvernul lui Déák Ferencz, pătrund în parlament, dintre 7 deputați din comitatul Aradului, 4 Români: Dimitrie Bonciu (Buteni), Antonie Mocsonyi (Șiria) Alexandru Mocsonyi (ulterior Lazar Ionescu, Radna), și Basiliu Mircea Stănescu (Chișineu).

Urmează era guvernului Tisza Kálmán, care face alegerile la 28 August 1875, fișpan al Aradului fiind Tabajdy.

Dintre 7 deputați din cerc, pătrund în parlament, ca Români, Constantin Gurban (Buteni) și Iosif Nistor (Șiria).

La alegerile din 1878 și ulterioare, steagul partidului național-românesc cade și până în zilele noastre nu s'a mai ivit pe acest teren de luptă constituțională.

¹⁾ Márki: Op. cit. 638.

²⁾ Pe timpul său s'a întemeiat și »Asociațiunea Națională Aradână pentru cultura poporului român«. G. Popa a murit subit în anul 1867, după reactivarea constituției.

Pe alte terene cum se validează Români aradanî de-atunci încoace?

A o cercetă și a o scrie aceasta e o datorință plină de învăț,¹⁾ — ar fi însă, scrisă astăzi, o lucrare cu caracter și politic și prea actual, decât să între în acest studiu, care nu poate depăși cadrul istoric.

Organizația noastră intelectuală, religioasă fizică și materială.

(Tractat cetit în adunarea Reuniunii învățătoarești,
ținută în Sân-Miclăușul-Mare la 7 Septembrie
1903).

(Urmare și fine).

În fața forței, ce are industria în viața omenirii, ni-se impune datorința, de a face propagandă pe o linie cu mult mai întinsă pentru trimiterea învățăcelilor la industrie și îndeosebi la școalele industriale.

Productivitatea pământului în parte, ear' de alta parte modestia țeranului nostru în ale pretensiunilor de a trăi, a susținut poporul nostru în butul vitregităților timpului. Acum însă când puterea productivă a pământului a scăzut enorm, când pretensiunile de traiu ale țeranului și toate viciile timpului, ca lăcomia, comoditatea, patimile ș. a., au atins de aproape viața țeranului nostru, când creditele au îngreuiat mai mult de jumătate a moșiei sale, care mereu trece în mâni străine, trebuie să ne cugetăm serios asupra înmulțirii izvoarelor de venit și a sanării răului.

Prin școale de repetițiune economice bine organizate, prin conferințe și reuniuni economice, vom câștiga capitalul imaterial, prin care vom asigura pe cel material.

Câte sunt izvoarele de venit, pe cari economii noștri nu le utilizează!

Germanul din Teremia, în luna Maiu, când e criza cea mai mare de bani, ia pentru un cireș de Maiu 30—40 coroane.

Teremienții și Lovrinienii prin vinderea strugurilor iau pe câte un juger de vie 1000—1400 coroane venit curat.

Un juger de cartofi de timpuriu sămănați deja în colțiți — aduc și 600 cor. venit.

Câte rituri nu s'ar putea utiliza prin plantarea sălciei acomodate pentru împletirea corfelor.

Prăsierea galițelor de soiu ales, încă e rentabilă, căci din prăsierea lor Ungaria câștigă anual 40 milioane coroane.

Comunelor le stă în drept a cere în schimb dela pepiniera de galițe ale statului din Gödölő găini de

¹⁾ Un bun lucru ar face, acei bătrâni ai noștri, cari luând parte în trecut la luptele poporului nostru, fie și numai ca simpli spectatori, și-ar scrie memoriile, — căci mult ar ușura viitorimei înțelegerea trecutului nostru.

Plimut, Langshan ori Orpington, găște de Emden ori rațe de Peking, cari încrucișate cu ale noastre dau un soiu foarte rentabil de galițe.

Mai mult de jumătate a timpului de peste an, îl petrece țeranul în nelucrare. Acest fapt este de o îndoită pierdere, nu numai de timp, dar' lipsa de ocupațiune, îl duce în mod fatal în cărcime, ca să-și omoare vremea — vorba țeranului.

Ni-se impune deci datorința de a da țeranului ocupațiune potrivită timpului de eamnă, cum sunt de pildă micile industrii.

Micile industrii popularisate în mod rațional, au asigurat existența țeranului cult al Svediei.

Germanul bănățean cutrieră satele cu productul propriei industrii: coșerile de Traunau de pildă sunt vestite, apoi perii, rogojini ș. a.

Cursurilor de repetițiune li-s'ar putea da un curs complementar al industriei de casă. Și ce folos ar realiza fie-care teren, când timpul cel lung al iernii l'ar folosi spre a-și câștiga un mic izvor de venit, pentru existența familiei sale!

Progresul celor mai înaintate state, este a se atribui în mare parte și societății, care pretutindenea s'a constituit în mici cercuri culturale, în scopul promovării intereselor școlare.

Vedem cum în Dania și Svedia, din micile cercuri culturale s'a creat „universitatea populară“, unde preoți, învățători și inteligenți de toată plasa, țin în timp de iarnă prelegeri instructive țeranului.

În interesul progresului economic, popoarele conștii de al lor viitor, după-ce au generalizat în popor micile industrii, au început a desvolta în popor spiritul comercial, ca însuși el să-și vândă produsele sale, ca astmod să nu ajungă pe mâna speculanților cari îl exploatează.

Străinii s'au grupat în așa numitele însoțiri de lapte, ouă, cari an de an aduc zeci de mii de coroane venit poporului. Vedem cum sunt grupați în tovărășii economice pentru procurarea oșebitelor mașini, cari garantează în mare parte progresul economic; au înființat reuniuni agronomice industriale, cari prin cursuri și prelegeri inițiază poporul în noiele reforme ale economiei progresiste.

Și dacă vom privi în jurul nostru, o adâncă mahnire sufletească ne cuprinde... Societatea noastră escelează prin indolență generală, căci laudabila nisuință a despărțemântului Timișorii a Asociațiunii, pusă sub conducerea nobilului dn. Emanuil Ungurean, pe teren cultural, și laudabilele manifestări pe teren economic și industrial dela Sibiu și Orăștie, sunt abia o picătură de apă în mare.

Icoana vie a tristei noastre situațiuni, servească-ne de memento și îndemn pentru o acțiune mai salutară.

În scopul dezvoltării unei acțiuni mai rodnice ca Onor. adunare primind de ale sale, să roage Vener. Consistor, ca în interesul progresului nostru să dispună ca: *)

*) Cea mai mare parte a desideratelor autorului, espuse în cele următoare — după cunoștința noastră — au preocupat Vener. Consistor, care nu a lipsit de a remedia, după putință neajunsurile.
Nota Redacțiunii.

1., în interesul ameliorării frecvențațiunii școlare :

a) să impună Ven. preoțime, ca în fie-care Sămbătă după amiază, fie-care preot să se prezente în școală și luând informațiuni despre părinții cari nu-și trimit copiii la școală, sa-i citeze prin crâsnic în fie-care Duminecă, sfătuindu-i să-și trimită copiii la școală. Dacă pe lângă toate sfaturile, părinții vor dovedi renitență, directorul local sub responsabilitatea oficiului său preoțesc, să recerce pe primar și eventual pe protopretore pentru pedepsirea acelor părinți.

b) Vener. Consistor, să facă înaltului guvern o reprezentațiune, ca același supuind la revisie legea obligativității învățământului să facă responsabil cu oficiul — pentru pedepsirea părinților — pe notarul comunal și nici decât pe primarul interesat și lipsit de cultura recerută, pentru a înțelege importanța legii, aduse pentru prosperitatea și salutea patriei.

Rapoartele despre absenții, să se facă în fie-care săptămână.

Absolvenților de 6 clase primare, să li-se reducă ceva din serviciu în armată.

2. Conducătorul oficiului parochial, sub responsabilitatea oficiului să îngrijască, ca cel mult până la 20 August a fiecărui an :

a) școalele să fie curate, văruite, ear' padimentul și mobilierul de școală să fie spălat.

b) școala să fie provăzută cu recvisitele necesare, asemenea și pe seama elevilor sermani să fie comandate cărțile necesare.

3. În vederea pretensiunilor cari se fac privitor la cvalificarea statului învățătoresc, Ven. Consistor să clasifice stațiunile învățătorești.

4. Ven. Consistor să remonstreze — prin o reprezentațiune la înaltul guvern, ca în raport cu sarcinile cari se impun școalelor noastre, datorință are înaltul guvern a da un decret, în virtutea căruia casarul comunei politice să fie obligat a încassa și salarul învățătoresc confesional, care să-l administre regulat epitropiilor parochiale, spre a se solvi învățătorimei.

5. În interesul dezvoltării sentimentelor religioase morale, Ven. Consistor

a) să controleze esecutarea decisiunii sinodale eparchiale, în meritul propunerii religiunii în școalele poporale ;

b) să dispună publicarea unor predici instructive prin cari să se combată toate viciile și scăderile în popor ;

c) nu altcum și publicarea unor scrieri religioase morale, ușor de înțeles și interesante ;

d) considerând în fine, că răspunsurile liturgice în spirit bisericesc, au contribuit și contribuiesc mult la dezvoltarea sentimentelor religioase în credincioși, considerând că unele compoziții bisericesti se abat de melodiile frumoase bisericesti Ven. Consistor să binevoiască a premia o liturgie în duet și alta quartet, cari deși simple, să corespundă între toate frumoasele melodii bisericesti.

6. Ven. Consistor aprețiind importanța didactică și culturală a inspectorilor școlari, să binevoiască a norma prin regulamente, cvalificarea și calitățile inspectorilor școlari confesionali, cărora să li se impună și un anumit timp de pracsă școlară.

Este supremul timp, ca prin conferințe bine organizate, să reinvieze autoritățile corpul inspectorilor și să-i trezască la o muncă rodnică, întru regenerarea școalelor concrezute conducerii lor.

7. Ven. Conststor, aprețiind validitatea *inspecțiunii de specialitate*, să binevoiască în interesul bine priceput al învățământului să reguleze și la noi comisariatele școlare.

8. În interesul cvalificării continue a statului învățătoresc :

a) să se reactiveze conferențele învățătorești, sub conducerea comisariilor Ven. Consistor, cari întru niți în conferință prealabilă — sub conducerea profesorului de pedagogie să combineze și compună instrucțiunea metodică asupra materiei studiului, care este a se tracta în conferințele tractuale.

Numai prin conferențe bine organizate se vor ținea în curent toți învățătorii cu progresul pedagogiei științifice.

b) să spriginească nobila nisuință a corpului învățătoresc, de a eda o foaie pedagogică, prin impunerea abonării aceleia din cassa culturală a fiecărei parochii, ear pentru cele serace, abonându-o din cassa Ven. Consistor.

c) să premieze învățătorii zeloși cu scrierile vreunui distins pedagog ;

d) pentru a pune școalele noastre în curent cu progresul școalelor străine și special a orgănisării lor mai corespunzătoare, Ven. Consistor să prevadă în fie-care an în buget o sumă, cu scopul de a-se trimite în fie-care an — perendat din sinul reuniunilor învățătorești — câte 2 membru se viziteze școalele și instituțiunile culturale străine.

9. În interesul binepriceput al creșterii femeii române, Ven. Consistor să dispună elaborarea unui plan special pentru școalele de fete. în temeiul căruia :

a) învățământului să i se deie o direcțiune mai religioasă morală ;

b) să se aprețieze în special legumăritul, economia casnica și pracsă bucătăriei ;

c) să se introducă *higiiena* ca studiu obligat, ori noțiunile de igienă și despre creșterea omului, să fie preponderante în bucățile de cetire.

10. În interesul progresului economic, Ven. Consistor să iee rigoroase dispozițiuni pentru :

a) înființarea școalelor de repetițiune economică și a școalelor pomare de model, cari sunt în drept a reflecta la ajutorul ministrului de agricultură pentru pomii mame și surceii de altoit.

Aceste școale puse sub conducerea și supraveghierea unui bărbat de specialitate, ar fi chemate să regenereze economia noastră națională.

Pe lângă școalele economice, să se facă cursuri complementare de mici industriei.

b) Pentru continua perfecționare a învățătorimei în cele economice, să se țină cursuri economice și pentru industria de casă la mănăstirea Hodoș-Bodrog, unde să se întemeieze o economie de model în toate ramurile economiei;

c) Pentru conducerea acestor instituțiuni, să se angajeze și cvalifice oameni cu vocațiune și nobilă ambițiune, de a dirige și trezi în cei chemați voie și zel pentru o asemenea acțiune de regenerare economică a neamului.

Reuniunea însăși să se distingă prin o acțiune serioasă și rodnică, în care scop.

11. În interesul promovării învățământului:

a) să amelioreze manualele școlare, censurându-le prin membrii comitetului;

b) să decreteze edarea unei foii pedagogice sub auspiciile reuniunii, care să fie redactată prin un comitet de învățătorii compus și din sinul reuniunilor învățătorești dela Arad, Orade și Caransebeș;

c) să apeleze la spriginul bărbaților nostri de bine, spre a o abona pentru școalele mai sërmane, să o aboneze pentru școalele mai sërmane, să o aboneze pentru bibliotecile despărțemintelor și să o impună tuturor membrilor, în propriul lor interes.

În interesul dezvoltării unei serioase și rodnice activități din partea reuniunii, propun:

Rapoartele comitetului central despre activitatea sa, să se publice de odată cu convocarea adunării în organul oficios al reuniunii, ca de o parte fie care membru să fie bine orientat asupra mersului acestei reuniuni; ear de alta parte, *se servească de impuls comitetului central, de a-se valida prin zel și energie.*

Pe lângă censurarea manualelor școlare, onor. comitet să elabereze biografiile tuturor bărbaților de școală, cari au muncit în aceste regiuni.

Pentru a evita pentru viitor faptul compromițtor obvenit, că s'au întrunit despărțeminte, fără a avea material de discutat, onor. comitet central: se împartă despărțemintelor diferite teme, cari publicându-se încă în Ianuarie, membrii să fie provocați a le studia, ca astmod la provocarea presiului, să se și poată achita cu demnitate în adunările de despărțemint. Pentru fie-care țesă, să se designeze un referent, care urmând cu atenție discuția, să reasumeze ideile conducătoare; cari apoi să se refereze și discute și în plenu intrunirilor districtuale.

Pentru prelegerile din despărțeminte, onor. comitet se arondeze materialul și elaborând planul de acțiune, să deie și exemple de lecțiuni practice. Să studieze „Regulamentul pentru administrarea învățământului,” care supuinu-l despărțemintelor spre a-și face observările asupra defectelor și emendărilor cari ar reclama; să facă măritului congres un memoriu în merit.

Pentru a lărge cercul de activitate al reuniunii și a organelor sale, comitetul central este îndrumat a elabora pentru anul viitor un regulament al afacerilor interne care să se publice ca proiect încă

în Ian. 1904 în organul oficios al reuniunii și la timp să fie supus despărțemintelor spre desbatere. Comitetul ținând cont de opiniile despărțemintelor, să'l emendeze în sensul îndigitărilor primite și astmod să'l presinte procsimei adunări generale.

12. În interesul ameliorării sorții materiale a familiilor membrilor acestei reuniunii, onor. adunare este învitată a-și formula un bogat program de muncă, în interesul scrierii și înmulțirii fondului pentru convict; în care scop onor. adunare generală să aleagă un comitet special, cu îndatorirea, ca acela făcând cauza convictului de a sa:

a) pentru procsima adunare să aranjeze pe lângă concesiune — o lotorie de obiecte în beneficiul fondului pentru convict, angajând în acest scop pe pictorii Zaicu, Stoica, Deliominu sculptorii Bosioc, Liuba și alții; nu altcum apelând și la sprijinul tuturor bărbaților de bine.

b) să tipărească ședuli de rescumpărare, țigle în preț de 2, 10 și 20 fil pe care să le distribuie prin membrii reuniunii;

c) să emită o colectă în scopul edificării prânzătorului, întru eternisarea memoriei fericitului bărbat de școală Dr. George Popa;

d) să recerce pe emeritul învățător Traian Lungu, să pună la dispoziția reuniunii esemplarele din tipul fericitului inspector Constantin Ioanovici, pe cari vinzindu-le în adunările despărțemintelor din venitul ce-a, resulta, să se creieze o fundațiune cu menirea, de a ridica la timp — în convictul învățătorilor o chilie în memoria lui Constantin Ioanovici;

e) în scopul augmentării fondului pentru convict comitetul se îndrumă a lucra planul unui Abcedar, a cărui elaborare să fie împărțită între membrii reuniunii și după o censurare conștențioasă să fie editat de reuniune în scopul augmentării fondului; cu îndatorirea la fle-care membru să-l introducă în școala sa;

f) cu ocazia adunărilor generale, să aranjeze cu concursul reuniunilor de cant concertate, în beneficiul fondului.

13. În interesul progresului economic al țărâniei on. adunare să iee inițiativa înființării unei reuniuni agronomice române pentru părțile sud-ungare, în care scop din plenu adunării să se esmită o comisiune, compusă din cei mai distinși membrii ai acestei reuniuni, care elaborând un proiect de statute, care să fie prezentat pe desbatere și primire, încă în anul curent, în o adunare a tuturor românilor de bine, convocată prin comisiunea esmisă.

14. Onor. comitet să aranjeze și conducă conferințe și prelegeri instructive pentru popor prin membrii reuniunii.

Aceste sunt în liniamente generale onor. adunare, unele pricipii și idei, cari ar trebui realizate în interesul organizării noastre intelectuale, religioase, fizice și economice.

Iubirea de neam a frăților voastre, sacra datorință a înaltei voastre misiuni, se va însprade idei

și vederi cu mult mai înalte și conducătoare la scop. Eu am dat semnalul, acum voi oastea culturală a neamului, prindeți arma cu înfocare „și discutați cu același zel și însuflețire, de carea deamă este mărețta idee a regenerării neamului.

Comloșni banațean 1 Septemvrie 1903,

Iuliu Vuia,

CRONICA.

* **Un circular.** Comisiunea administrativă a comitatului Caraș-Severin a dat un circular relativ la pedepsirea absențelor și la îmbunătățirea frecvențațiunii școlii de repetiție.

Numita comisiune îndrumază organele sale, să nu pedepsească cumulativ, la sfârșitul anului, pentru absenței, ci în decursul anului să aplice pedeapsa gradată; tot prin pedeapsa gradată să se constrângă cercetarea școlii de repetiție, având organele administrative să facă un strict control și să execute expeditiv globirile pe baza rapoartelor autorităților școlare.

* **Pentru însurăței.** Din cauza obstrucției parlamentare neputându-se face asentările pentru oaste în anul trecut 1903, tinerii născuți în anul 1880, și cari, prin urmare, în anul trecut ajungeau la rind la asentare pentru a treia și ultima oară, neputând fi supuși asentării, au fost împiedecați de a se căsători, de oare-ce legea prescrie în această privință următoarele: „căsătoria, înainte de îndeplinirea vârstei obligate la serviciul militar și înainte de trecerea prin terminul al treilea de asentare, nu este permisă.”

Dar fiind-că nu din vina tinerilor în vîrstă de oaste nu s'au ținut asentările, Ministerul de război a dat la 18 Ianuarie a. c. sub Nr. 4000 un ordin, în care se spune, că *obligatii la armată, cari în anul 1903 aveau să ajungă pentru a treia oară la asentare, se pot căsători și fără concesiune mai înaltă*, dar dacă ulterior, când se vor putea ținea asentările, vor fi înrolați, vor fi îndatorați să îndeplinească serviciul militar, chiar și dacă sunt căsătoriți.

* **Liceul George Lazar** din București și-a serbat Duminecă aniversarea a 45-a a înființării sale. După serviciul divin, un public distins s'a adunat în sala liceului, unde directorul M. Dumitrescu a ținut un discurs festiv, spunând, că gimnaziul este mândru de numele patronului său, care a contribuit atât de mult la regenerarea culturală a poporului român. La acest discurs a răspuns ministrul instrucțiunii Haret, iar profesorul G. Popa a ținut o disertațiune. Elevii au aranjat în sfîrșit o producțiune gimnastică — Fiind vorba de aniversarea unui liceu, amintim, că anul acesta și dincoace de Carpați încă se va face o serbare jubilară de felul acesta. Gimnaziul din Blaj își va serba anume aniversarea de 150 ani, pentru care s'au și început pregătirile.

* **Alegere de mitropolit.** În 29 Ianuarie n. a ales Sinodul din Constantinopol pe sêrbul Sebastian de mitropolit la Uesküb în locul decedatului mitropolit Firmilian.

* **Inaugurarea asilului „Regina Elisabeta“** a avut loc Duminecă în București, fiind de față Re-

gina Elisabeta și principesa Maria. În asil se află actualmente 100 de bătrâni de ambele sexe. Pentru înființarea acestui asil regele Carol a semnat 420.000 lei, răpaușata Maria Cantacuzino 317.000 lei, Nae Nichiforescu 188.000 lei, societatea presei 100.000 lei. Întreținerea unui pat costă pe an 500 lei, ceea-ce corespunde procentelor unei sume de 10.000 lei.

* **Conferințe populare.** Sub acest titlu a apărut o publicațiune a Casei școlii din România, sub îngrijirea dlui G. Coșbuc.

Conferențele acestea, lucrute și ținute de învățătorii rurali din România au fost trimise ministrului instrucțiunii publice de-acolo, ca concurse pentru promoțiune în stațiuni.

În volumul de 266 pagini, ce am primit, se cuprind următoarele bucăți interesante, instructive și pentru școlii de repetiție de mare folos:

Prefața, Îngrijirea vitelor de muncă, Nutrețul vitelor, Îmbunătățirea rasei vitelor, Boalele molipsitoare ale animalelor de casă, Ingrășăminte, Cultura cartofului și întrebunțările lui, Cultura zarzavaturilor, Legumele, fructele și conservarea lor, Grădinile școlare, întocmirea și cultivarea lor, Pomii roditori, Insectele vătămătoare plantelor, Gandacii de mătasă ca mijloc de îmbogățire, Albinele și folosul ce ni-l aduc, Inul cânepa și foloasele lor, Industria casnică, Îmbrăcămintea țaranului, Vara și iarna țaranului, Relele alcoolismului, Boalele molipsitoare ale omului, Nevoia de a alerga la doctor în casuri de boală, Importanța băncilor sătești, Însemnătatea cursurilor de adulți, Rostul femeii în gospodărie, Suntem datori să ne dăm copii la școală? Parabola sămănătorului, Sărbătorile păgâne și credințele deșarte, Respectul datorit bisericeii, Supunerea la legi și respectul de autorități, Concubinagiul și urmările lui, Datoriile soților între dinșii, Despre sudalmi și jurământul strimb, Domnia Regelui Carol.

Poșta redacțiunii.

Unchiute. Primit, mulțumesc, în numărul viitor.
Nepotul.

Poșta administrațiunii.

A. Vasudi Tămășda. Noi n'avem, posibil însă la tipografia arhidieceșană din Sibiu.

În atențiunea preoților (directori școlari) și a învățătorilor. *Tipăriturile: Conșpectul materialului propus precum și ziuarul înșpecțiunii școlare pentru una școală (un învățător) pe un an costă numai din 5 coale, coala à 8 fil. plus 20 fil. porto postal.*

Rugăm deci pe toți aceia cari doresc să aibă aceste tipărituri, să ne trimită contra valoarea adecă pentru 5 coale plus portul postal suma de 60 fil. anticipativ cu mandat postal căci spedarea tipăriturilor din chestiune cu rambursă postală, reclamă spese mai mari decât însuși costul tipăriturilor.

Înainte de a comanda vezi: »Biserica și Școala« Nr. 2/904 pag. 18, »În atențiunea învățătorilor«.

Conducătorii oficiilor parohiale să comunice și să arate acești numeri, adecă Nr. 2/904 și cel de față, necondiționat și învățătorilor.

Administrațiunea tipografiei diecesane.

Avis! Prin prezenta avisăm onor. public, că la tipografia diecesană să mai află încă circa 1000 esemplare din calendarul diecesan pe anul 1904. Cei ce nu-l au, eventual pot desface mai multe esemplare, adreseze-se tipografiei noastre. Esemplarul costă 50 fil., plus 10 fil., porto. La comande peste 10 esemplare se dă 20%₀ rabat expedându-se francat.

Tipografia diecesană în Arad.

La administrația tipografiei diecesane se află spre vânzare pe lângă Liturgiере, Molitvelnice, Octoice, Ciasloave, Acaftiste, Statutul-Organic și »Regulamentul pentru parohii» cu prețul de 20 fil., plus portul postal.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante de clasa III-a din Cheriu protopresbiteratul Orăzii-Mari se iese concurs, cu termen de alegere pe 28. Feb. 13 Martie 1904.

Emolumentele sunt: 1) Casa parochială cu 3. chilii cămară și supraedificatele de lipsă. — 2.) 32 jughere pământ parte arător parte fânaț cu 16 competențe de pășunat. — 3.) Dela 85 nri. de case câte 1. măsură grâu de pânea sau prețul în bani de câte 2 cor. 50 fil. pentru o măsură. 4.) Venitele ștolare anume: pentru parochul de cl. I. cu 12 evanghelii, 2. stâlpi, evanghelia lui Lazar 11 cor. pentru parochul de cl. II. cu 6. evanghelii 8 cor. celelalte stole după usul din trecut. 5.) Intregirea dela stat pentru recurenți fără 8 clase 306 cor. 80 fil. — Toate acestea asigură un venit anual de cel puțin 800 cor. Dările dupe pământ le va folosi preotul ales.

Conform §-lui 8 din Regulamentul pentru parohii veduși și orfanii preotului repausat rămân în casa parochială până în 12/25 Iunie 1904, și au drept la jumătate din venitul parohiei până în 12/25 Dec. 1904.

Se observă că cel ales va avea să provadă catechisarea la elevii gr. or. dela școala cotidiană și de repetiție, cari cercetează școalele din comună, fără privire la caracterul școlii și fără a aștepta remunerațiune pentru catechisare dela parochie ori diecesă.

Recurenții sunt poștiți, ca recursele provăzute cu documentele prescise, adresate comitetului par. din Cheriu să le aștearnă subsemnatului în Oradea-Mare (N. Várad) până în 26 Feb. v. 1904, având a-se prezenta în sf. biserică de acolo, spre a-și arăta desteritatea în cele bisericesti.

Comitetul parochial,

În conțelegere cu: *Toma Păcală* protopresbiter.

—□—

1—3

Prin înalta rezoluțiune consistorială de sub Nr. 8351/1903, sistemându-se post de capelan temporal pe lângă deficientul preot Vasilie Crașovan din Babșa tractul Belințului, pentru întregirea acestui post se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1., jumătatea din sesiunea parochială; 2, întreg

venitul ștolar; 3, birul preofesc întru cât se va reactiva și 4, întregirea dela stat ce o va căpăta ca capelan.

Reflectanții, fiind parochia de clasa a II-a, trebuie să poșadă cvalificațiunea recerută pentru această clasă.

Concursele instruate amăsuraț normelor în vigoare, au să se adreseze comitetului parochial, pe calea oficiului protopresbiterat gr.-or. român din Belinț (Bélincz, Temes megye); ear' reflectanții, în terminul concursual, sunt poștiți a se prezenta într'o Duminecă sau într'o sərbătoare în sfânta biserică din Babșa, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale, eventual în oratorie.

B a b ș a, 22 Ianuarie v. 1904.

Comitetul parochial.

În înțelegere cu mine: *Gherasim Sêrbu* ppresbiter.

—□—

1—3

În urma ordinului Ven. Consistor diecesan din Arad de sub Nr. 8348/903, se escrie concurs pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din comuna bis. gr. or. rom. **Cherechiu**, protopopiatul Șiria, com. Arad devenită vacantă în urma decedării fericitului preot Teodor Stan, cu termen de alegere pe 22 Feb. v. 6 Martie n 1904.

Beneficiul e urm.: a) Sesiunea parochială prețuită în 1400 cor. b) Despăgubirea pentru pășune 96 cor. c) Usufructul unui intravilan parochial 40 cor. d) 20 și-mice grâu, solvinde ulterior la finea anului din fundațiunea de bucate á 10 cor. e) dela cununii 64 cor. f) boteze 32 cor. inormântări 130 cor. total 1962 cor.

Din acestea detrăgându-se toate dările de 257 cor. rezultă un venit 1705 cor.

Doritorii de a ocupa aceasta parochie sunt avișați ca petitele lor, instruite conform §-lui 15, lit. a Rglmt. pentru parohii și adresate comitetului parochial din Cherechiu să le susțearnă M. On. Domn George Popovici protopop în Șiria până la 20 Febr. v 1904, cele întrate mai târziu nu se vor lua în socotință, ear până la espirarea terminului de concurs cu observarea §-lui 18 din Regulamentul amintit, recurenții să se presinte în sf. biserică din Cherechiu, pentru a-și dovedi desteritatea în oratorie și rituale.

Cherechiu din ședința comitetului parochial la 8/21 Ian.

Gavriil Ardelean,
președinte.

Ioan Micoroiu
notar.

Cu știrea mea: *George Popovici* protopop.

—□—

2—3

Pe basa ordinațiunei Ven. Consistor diecesan din Arad Nr. 8061/1903 se escrie prin aceasta din oficiu concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“ pentru îndeplinirea parohiei din Curtici devenită vacantă prin promovarea fostului paroch Procopie Givulescu de protopresbiter în Maria-Radna.

Venitele sunt: Una sesiune pământ comasat, în care se cuprinde și pășunea; birul și stolele usuete dela poporeni acelei parohii, — cari toate dau un venit anual de peste 1600 cor.

Dările publice le va suporta preotul alegând din al său; asemea sustă ventru densusul deobligamentul §-lui 8 din Reg. pentru parohii.

Dela recurenți se cere cvalificațiune pentru parohii de cl. I, — cei cu esamen de maturitate vor fi preferiți

Recursele ajustate conform presciselor §-lui 13 din stat org. și §. 15 din Reg. pentru parohii, — adresate comitetului parochial din Curtici (ppresbiter-

ratul Chișineu, com. Arad), — să le trimită subscri-
sului ppresbiter în Chișineu (Kisjenö) com. Arad în
terminul concursual.

Recurenții au să se prezenteze în s. Biserică din
Curtici, pentru a-și arăta desteritatea în oratorie și
cele rituale, — observând strict dispozițiunile ș-lui 18
din Regulam. pentru parohii.

Chișineu, 14/27 Ianuarie 1904.

Dr. Ioan Trăilescu,
ppresbiter.

—□—

2—3

Licitațiune minuendă.

În lipsa de reflectanți, neputându-se ținea licita-
țiunea defiptă pe ziua de 11/24 Ianuarie a. c. prin a-
ceasta de nou se publică licitațiune minuendă pentru
renovarea s. biserici gr. or. rom. din Seceani, proto-
presbiteratul Timișorii cu prețul de esclamarie 6264
cor. 18 fil.

De renovat sunt: acoperirea bisericeii cu tinichea
(blech), facerea de nou: 3 uși, scaunul coperișului,
pardoseaua bisericeii, repararea turnului, cermei feres-
trilor, scaunelor precum și alte reparări mai mici.

Licitațiunea se va ținea în 1/14 Feb. 1904 d. a.
la 2 oare în localitatea scoalei de băieți de aici.

Reflectanții vor avea să depună înainte de lici-
tațiune, vadiu de 10% în bani gata sau în hâr-
tii de valoare acceptabile.

Planul și proiectul de spese precum și condiți-
unile se pot vedea la oficiul parochial din loc.

Seceani, 12/25 Ianuarie 1904.

Vasilie Roman,
paroch, preș. com. par.

Dimitrie Suciu,
not. com. par.

—□—

2—3

Am onoare a aduce la cunoștința M. On. public, că
cu 1 Martie a. c. deschid în Oravița

cancelarie de arhitectură.

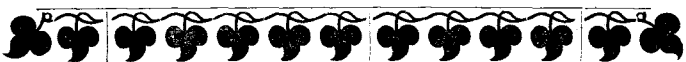
Intreprind spre efeptuire tot felul de planuuri și zidiri.

Tot-odată fac cunoscut M. On. public că intreprinderile de zidiri și arangiamente le esecut asociat cu domnii măiestri români: Ioan Cotêrlă și fiul sculptor têmplar, Filip Mateiu pictor-auritor și Dimitrie Bagheria lăcătar.

Cu distinsă stimă

Dimitrie Boitor,
architect-intreprinzător.

1—3

Premiat cu premiul I la București în 1894.

SCULPTOR ROMÂN.

Am onoare a aduce la cunoștința On. d-ni preoți și învățatori precum și întreg On. public român următoarele:

Ca sculptor de lemn sunt în poziție să servesc în ori-ce vreme cu ori-ce fel de lucru de sculptură și măsurit pentru sfințele noastre biserici creștinești etc. d. e.:

**Iconostase (Temple) Strâni, Tro-
nuri, Scaune, Chivote, Uși, Răpizi,
Cadre, etc.,**

În ori-ce stil s'ar recere, cu cele mai moderate prețuri. Construiesc Planuri după dorință. Pentru toate lucrările mele iau garanță deplină că sunt de prima calitate atât ca lucru cât și ca artă.

Atrăgând atențiunea On. public asupra impregiurării, că chiar buna cuviință ar aduce cu sine ca bisericile noastre românești prin măestri români să se înfrumșeteze:

Rog bunăvoința în special a Onor. oficii și comitete parohiale.

Cu tot respectul semnez
IOSIM IULIU BOSIOC,
sculptor în Berliște, poșta Jám (Banat).

Promovat cu distincție de școala de sculptură

Comunicația cu motorul:

Dela Arad		Arad — St.-Ana — Chișineu — Chitichaz						Spre Arad	
Mersul Motorului		Tren mixt		Stațiuni		Tren mixt		Mersul Motorului	
320	322	314				31.		321	323
dimin.	d. am.	seara	pleacă			sosește	dimin.	d. am.	seara
6 ¹⁰	12 ³⁵	—	Arad			—	9 ¹⁵	12 ³⁰	—
+6 ³¹	+1: 55	—	Ötvenes			—	9 ²⁸	3 ⁴²	—
6 ³⁹	1 ⁰³	—	Zimand			—	9 ³⁹	3 ⁵²	—
7 ³	1 ²⁴	6 ¹⁰	St.-Ana			7 ⁰⁵	+9 ⁴⁹	4 ⁰²	—
+7 ²¹	+1 ³³	+6 ¹⁹	Fazekas-V.			+6 ⁵⁶	10 ⁰¹	4 ¹³	—
7 ³⁶	1 ⁴⁹	6 ³⁶	Simand			6 ⁴¹	10 ²⁰	4 ²⁹	—
+7 ⁵⁰	+2 ⁰⁴	+6 ⁵³	Nădab			+6 ²⁶	+10 ²⁷	+4 ³⁶	—
8 ⁰⁴	2 ¹⁸	7 ¹²	Kișin.-Erd.			6 ³⁹	10 ⁴³	4 ⁵¹	—
8 ¹⁵	2 ³¹	7 ²⁶	Socodor			5 ⁵⁷	+10 ⁵⁹	+5 ⁰⁵	—
8 ²⁶	2 ⁴²	7 ⁴⁰	Siclău			5 ⁴⁶	11 ¹⁰	5 ¹⁶	—
+8 ³⁵	+2 ⁵²	1 ⁵³	Otlaca			5 ³⁶	11 ³¹	5 ²⁷	—
8 ⁴⁵	3 ⁰²	8 ¹⁴	Aletea			5 ²⁶	+11 ³⁹	+5 ⁴⁵	—
8 ⁵⁶	3 ¹³	8 ²⁸	Chitichaz			5 ¹³	12 ⁰⁰	6 ⁰⁶	—
			sosește				dimin.	la am.	seara